

สารบัญ

หัวเรื่อง

หน้า

บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	ง
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ค
สารบัญแผนภาพ	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
สารบัญตารางภาคผนวก	ด
สารบัญภาพภาคผนวก	ถ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและสภาพปัญหา	1
คำถามในการวิจัย	7
วัตถุประสงค์การวิจัย	7
สมมติฐานการวิจัย	8
ขอบเขตการวิจัย	9
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	10
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	12
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
บริบทชุมชน	13
บริบทชุมชนบ้านหนองผือ	13
ความหมายของชุมชน	18
แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนา	19
แนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนา	19
แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนา	21

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	26
การพัฒนาคน	32
หลักประเมินโครงการการพัฒนา	32
แนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น	43
ความหมายของผลิตภัณฑ์	43
ผลิตภัณฑ์ประเภทของสินค้า	44
มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน	46
แนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น	47
ประเภทผลิตภัณฑ์ที่คัดสรร	51
ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน	52
การวางแผนการตลาด	56
แนวคิดเกี่ยวกับสมุนไพรโดยทั่วไป	58
ความหมายของสมุนไพร	58
ความสำคัญของสมุนไพร	59
สารประกอบภายในสมุนไพรและข้อควรรู้	60
คุณลักษณะและประโยชน์ของสมุนไพร	62
กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร	67
บริบทและคุณลักษณะเฉพาะของสมุนไพรกำลังเสือโคร่ง	69
ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองฝือ ตำบลโคกคอน อำเภอท่าบ่อ	
จังหวัดหนองคาย	77
ปัจจัยด้านความรู้	77
ปัจจัยด้านรายได้	82
ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	90
ปัจจัยด้านความพึงพอใจ	98
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	109
ทฤษฎีสังคมวิทยา	109

ทฤษฎีจิตวิทยา	112
ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์	116
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	124
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสมุนไพรรักษาโรค	124
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการดำเนินงานธุรกิจชุมชน	126
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	129
กรอบแนวคิดในการวิจัย	131
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	133
ระยะที่ 1. การเตรียมการ	134
ประชากร	134
กลุ่มเป้าหมาย	135
เครื่องมือใช้ในการวิจัย	136
เครื่องมือเชิงคุณภาพ	138
การสร้างเครื่องมือ	139
ระยะที่ 2 ระยะดำเนินการวิจัย	140
ระยะที่ 3 ระยะทดลองและประเมินผล	142
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	150
ระยะที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์บริบทชุมชน บริบทสมุนไพรรักษาโรค ความต้องการ	150
การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลบริบทชุมชน	151
การศึกษาวิเคราะห์บริบทชุมชนบ้านหนองผือ	158
บริบทสมุนไพรรักษาโรคกำลังเลื้อยไคร้บ้านหนองผือ	159
ผลการศึกษาระบบนิเวศชุมชนบ้านศรีบุญเรือง	161
ผลการศึกษาระบบนิเวศสมุนไพรรักษาโรคกำลังเลื้อยไคร้บ้านศรีบุญเรือง	170
ผลการศึกษาโดยการถอดบทเรียน จากความต้องการของชุมชน รูปแบบ การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรรักษาโรคกำลังเลื้อยไคร้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านศรีบุญเรือง	173

ผลการศึกษาโดยการถอดบทเรียน จากความต้องการของชุมชน รูปแบบ	
การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	
บ้านหนองทาใต้	179
ระยะที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง	203
การสร้างรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง	204
วิธีการสร้างรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง	205
วิธีการสร้างรูปแบบการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง	211
การพิจารณารูปแบบการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง	216
ระยะที่ 3 ผลการวิเคราะห์การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร	
กำลังเสือโคร่งโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	233
ผลการทดลองรูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง	233
ผลการประเมินผล	246
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	256
วัตถุประสงค์การวิจัย	256
สมมติฐานการวิจัย	257
วิธีดำเนินการวิจัย	257
สรุปผลการวิจัย	261
การอภิปรายผล	264
บรรณานุกรม	279
ภาคผนวก	288
ภาคผนวก ก หนังสืออนุญาตเก็บข้อมูลและหนังสือขอเชิญผู้เชี่ยวชาญ	289
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์เจาะลึกเพื่อการวิจัย	295
ภาคผนวก ค ข้อสอบวัดความรู้	301
ภาคผนวก ง แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	305
ภาคผนวก จ คู่มือวิธีการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรชนิดผงชาใบอ่อน	315
ภาคผนวก ฉ คู่มือวิธีการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งชนิดแคปซูล	323

ภาคผนวก ช คู่มือวิธีการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเชื้อโคร่งชนิดลูกกลอน ..	328
ภาคผนวก ซ ตารางสำรวจ ตารางรายชื่อ	339
ภาคผนวก ฉ ภาพกิจกรรม	346
ประวัติผู้วิจัย	359

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 หลักการ 3 ประการของการบริหารทุนมนุษย์	33
2 แสดงคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย	159
3 แสดงรายชื่อกรรมการกลุ่มแปรรูปสมุนไพรบ้านหนองท่าใต้ เมืองจันทบุรี	196
4 ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	207
5 เรียงลำดับการประเมินผลของผู้เชี่ยวชาญ	208
6 เรียงลำดับการประเมินผลของผู้เชี่ยวชาญ	209
7 การอบรมและการฝึกปฏิบัติ วันที่ 14 กรกฎาคม 2555	235
8 การอบรมและการฝึกปฏิบัติ วันที่ 15 กรกฎาคม 2555	236
9 การอบรมและการฝึกปฏิบัติ วันที่ 16 กรกฎาคม 2555	237
10 การอบรมและการฝึกปฏิบัติ วันที่ 17 กรกฎาคม 2555	237
11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง	248
12 การทดสอบการแจกแจงปกติ ค่า Kolmogorov-Smirnov Shapiro-Wilk ของตัวแปร	250
13 เปรียบเทียบความรู้ รายได้ การมีส่วนร่วมและความพึงพอใจ Multivariate Test	252
14 เปรียบเทียบความรู้ รายได้ การมีส่วนร่วมและความพึงพอใจ Uniivariate Test	253

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพ	หน้า
1 มิติทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อกระบวนการมีส่วนร่วม	25
2 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจของสต๊าฟเฟิลบีม	41
3 รูปแบบการประเมินของเคอร์ค แพทริก	42
4 แนวคิดการพัฒนาหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)	48
5 ระบบการผลิต	69
6 กราฟแสดงรายได้แบบครึ่งเดียว	84
7 กราฟแสดงรายได้แบบขั้นบันไดแบบเชิงเส้น	85
8 กราฟแสดงรายได้แบบถดถอย	85
9 กราฟแสดงรายได้แบบขึ้นลงตามสถานการณ์	86
10 กราฟแสดงรายได้แบบหลายชั้น	87
11 วัฏจักรธรรมชาติของแรงจูงใจ	105
12 กรอบแนวคิดในการวิจัย Action Research	132
13 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม Par	149
14 รูปแบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเลื้อยโค้งโดยการมีส่วนร่วม ของชุมชน	210
15 การแสดงความสัมพันธ์ของการจัดกิจกรรมการดำเนินงานตามรูปแบบ ที่สร้างขึ้น	222
16 กระบวนการดำเนินการวิจัย	255

สารบัญภาพ

ภาพประกอบที่

หน้า

1	แสดงลักษณะต้น ใบ ดอก ของกำลังเลื้อยไคร่ง(เชียงใหม่)	71
2	แสดงลักษณะ ดอก ใบ ก้าน กำลังเลื้อยไคร่งชนิดต้น ต้นไม้ประจำจังหวัดน่าน ..	72
3	แสดงลักษณะ ดอก ใบ ก้าน นางพญาเลื้อยไคร่ง	73
4	รูปภาพแสดงแปลงการเพาะต้นกล้ากำลังพญาเลื้อยไคร่งของชาวบ้าน	74
5	รูปภาพแสดง ใบอ่อน ต้นกำลังพญาเลื้อยไคร่ง	75
6	รูปภาพแสดง ผล ต้นกำลังพญาเลื้อยไคร่ง	75
7	รูปภาพแสดงการมัดรวมต้น ใบ ทำเป็นยารักษากำลังนางพญาเลื้อยไคร่ง	75
8	ป้ายทางเข้าหมู่บ้าน ถนนมิตรภาพท่าบ่อ-บ้าน	152
9	แสดงสถานที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกคอน	152
10	แสดงชื่อหมู่บ้านก่อนเข้าหมู่บ้าน	153
11	แสดงที่ทำกรผู้ใหญ่บ้าน	154
12	ศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ดำเนินการเวลาเดียวกันกับการทำการวิจัย	157
13	การเข้าพื้นที่ศึกษาบริบทชุมชนต้นแบบ(บ้านศรีบุญเรือง อ.วังสะพุง จ.เลย	161
14	การสัมภาษณ์ นายณรงค์ศักดิ์ จำศักดิ์ เกี่ยวกับบริบทชุมชนบ้านศรีบุญเรือง	163
15	การสัมภาษณ์ พระสุริยา มาตย์คำ เกี่ยวกับบริบทสมุนไพรรักษา	166
16	ศึกษาดูงานบ้านหนองหาใต้	189
17	ห้องปกรอง บ้านหนองหาใต้	194
18	การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผศ.ดร.บุญชม ศรีหราช และนายอุ เหลาอุ	196
19	การประชุมวิพากษ์รูปแบบการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเลื้อยไคร่ง	223
20	กิจกรรมการเล่าเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสมุนไพรกำลังเลื้อยไคร่ง	238
21	กิจกรรมการศึกษาดูงานเพื่อสร้างรูปแบบ	238
22	กิจกรรมการศึกษาดูงานบริบทชุมชน บริบทสมุนไพร เพื่อสร้างรูปแบบ	239
23	การเก็บข้อมูลจากชุมชนต้นแบบ โดยการศึกษาดูงาน	395
24	การเก็บข้อมูลเสริมการวิจัยจากประเทศจีน	240

ภาพประกอบที่

25	กิจกรรมการอบรมกลุ่มการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง	240
26	การปฏิบัติการกลุ่มการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรชนิดผงชาใบอ่อน	241
27	การปฏิบัติการกลุ่มการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรชนิดแคปซูล	241
28	การปฏิบัติการกลุ่มการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรชนิดลูกกลอน	242
29	ตัวอย่างกล่องบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง	242
30	การออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง	242
31	การออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งชนิดผงชาใบอ่อน ...	243
32	การออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งชนิดแคปซูล	243
33	การออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งชนิดลูกกลอน	244
34	กิจกรรมการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งในชุมชน	244
35	กิจกรรมการส่งเสริมการจำหน่ายภัณฑ์ผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง	245
36	กิจกรรมการติดตามตรวจเยี่ยม และประเมินผล	246

สารบัญตารางภาคผนวก

ตารางภาคผนวกที่	หน้า
1 รายชื่อการลงทะเบียนผู้ปลูกสมุนไพรกำลังเสือโคร่ง	340
2 รายชื่อกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งชนิดผงชาใบอ่อน	343
3 รายชื่อกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งชนิดแคปซูล	344
4 รายชื่อกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่งชนิดลูกกลอน	344
5 รายชื่อกลุ่มจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรกำลังเสือโคร่ง	345

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญภาพภาคผนวก

ภาพภาคผนวกที่	หน้า
1 กิจกรรม การศึกษาบริบทชุมชน บริบทสมุนไพรรวมชนต้นแบบบ้านศรีบุญเรือง อ.วังสะพุง จ.เลย	347
2 กิจกรรม ศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบ บ้านศรีบุญเรือง อ.วังสะพุง จ.เลย	348
3 ประกอบการสรุปการถอดบทเรียน จากกิจกรรมการศึกษาดูงาน เพื่อสร้างรูปแบบผลิตภัณฑ์สมุนไพรและวิธีการดำเนินในชุมชน จากชุมชนต้นแบบที่ 1	349
4 ประกอบการสรุปการถอดบทเรียน จากกิจกรรมการศึกษาดูงาน เพื่อสร้างรูปแบบผลิตภัณฑ์สมุนไพรและวิธีการดำเนินในชุมชน จากชุมชนต้นแบบที่ 1	350
5 การศึกษาดูงาน ชุมชนต้นแบบ ประเทศ ส.ป.ป.ลาว	351
6 การศึกษาดูงานเสริมรูปแบบการวิจัย วช.	352
7 การศึกษาดูงานเสริมรูปแบบการวิจัย ประเทศจีน	353
8 รูปแบบการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพร โดยรัฐช่วย ประเทศจีน	353
9 การศึกษาดูงานเสริมรูปแบบการวิจัย ประเทศพม่า	353
10 การศึกษาบริบทชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ	354
11 การศึกษาสมุนไพรกำลังเสือโคร่ง ชุมชนหมู่ที่ 7 บ้านหนองผือ	355
12 กิจกรรมการอบรม กลุ่มแปรรูปสมุนไพรกำลังเสือโคร่ง	356
13 กิจกรรม การแปรรูปแปรรูปสมุนไพรกำลังเสือโคร่ง	357
14 ภาพกิจกรรม การตรวจเยี่ยม และประเมินผล	358